

УДК 378.37.01

Є. В. ПРОКОПЕНКО,

кандидат технічних наук, доцент кафедри зв'язку, автоматизації та захисту інформації Національної академії Державної прикордонної служби України імені Богдана Хмельницького, м. Хмельницький

ДОСЛІДЖЕННЯ ВПЛИВУ ІННОВАЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ В ХОДІ СТАНОВЛЕННЯ ВИКЛАДАЧА-ПОЧАТКІВЦЯ

У статті проведено дослідження наукових основ підготовки науково-педагогічних працівників до інноваційної діяльності при підготовці майбутніх офіцерів-прикордонників. Інноваційна діяльність викладача-початківця пов'язана не тільки зі створенням і поширенням нововведень, але й із перетвореннями, змінами у способі діяльності, стилі мислення. Досягнення високого рівня сформованості інноваційної діяльності викладача можливе не тільки як наслідок високого рівня творчого потенціалу особистості, але й за наявності професійної та мотиваційної готовності, спрямованих на підвищення творчої активності викладача.

Ключові слова: *інноваційна діяльність, викладач-початківець, інноваційна компетентність, майбутній офіцер-прикордонник, навчально-виховний процес.*

Постановка проблеми у загальному вигляді. Готовність до інноваційної діяльності викладача-початківця є важливою професійною якістю педагога. Професійна готовність є закономірним результатом спеціальної підготовки, самовизначення, освіти й самоосвіти, виховання й самовиховання. Така готовність регулює діяльність викладача-початківця як педагога та забезпечує її ефективність. Однією з важливих якостей педагога в умовах успішності його становлення як викладача-професіонала

є готовність до інноваційної діяльності. У даній роботі досліджуються педагогічні інновації, як і будь-які інші нововведення, що породжують проблеми, пов'язані з необхідністю поєднання інноваційних програм з державними програмами виховання і навчання, співіснування різних педагогічних концепцій. Вони потребують принципово нових методичних розробок, нової якості педагогічного новаторства. На заваді цим нововведенням стають невідповідність нових типів навчально-виховних процесів консервативним вимогам, які здебільшого орієнтуються на традиційні стандарти навчання і виховання [1].

Аналіз останніх досліджень і публікацій, в яких започатковано вирішення даної проблеми та на які опирається автор. Аналіз останніх досліджень свідчить, що питання висвітлення особливостей використання інноваційних методів у практиці вищої школи досліджують О. Пометун, О. Стребна, А. Соценко, В. Малієнко, В. Трунова, Л. Биркун, О. Косенко та ін. Визначне місце у процесі інтерактивного навчання дослідники відводять особистості того, хто навчається, який з об'єкта взаємодії перетворюється на повноправного партнера у спільній діяльності, на особистість, яка не підлягає будь-яким маніпуляціям або прямому тиску з боку викладача.

Метою статті є дослідження ефективності впровадження інноваційних процесів у професійній діяльності викладача-початківця.

Виклад основного матеріалу дослідження. Не менш гострими є проблеми адаптації викладача-початківця до нових умов професійної діяльності та сучасних методів навчання і виховання. Як правило, це спричинено намаганнями пристосуватись до конкретних умов педагогічної технології, елементів змісту навчання й виховання, які виявили свою ефективність в інших історичних умовах. Таке механічне перенесення призводить до втрати змісту і глибинної суті інновації, що нерідко може бути наслідком дискредитації та розчарування викладача-початківця в педагогічній діяльності, що породжує нову хвилю консерватизму.

Інноваційною освітньою діяльністю у системі освіти є діяльність, що спрямована на розроблення й використання у сфері освіти результатів наукових досліджень і розробок [2]. Успішність інноваційної діяльності

передбачає, що педагог усвідомлює практичну значущість різних інновацій у системі освіти не лише на професійному, а й на особистісному рівні. Однак включення педагога в інноваційний процес часто відбувається спонтанно, без урахування його професійної та особистісної готовності до інноваційної діяльності. Готовність до інноваційної педагогічної діяльності – особливий особистісний стан, який передбачає наявність у педагога мотиваційно-ціннісного ставлення до професійної діяльності, володіння ефективними способами і засобами досягнення педагогічних цілей, здатності до творчості і рефлексії [3].

Вона є основою активної професійно-педагогічної позиції викладача-початківця вищого військового навчального закладу, яка спонукає до інноваційної діяльності та сприяє її продуктивності.

Багато проблем, що постають перед педагогами, які працюють у новаторському режимі, пов'язані з низькою інноваційною компетентністю.

Інноваційна компетентність педагога – система мотивів, знань, умінь, навичок, особистісних якостей педагога, що забезпечує ефективність використання нових педагогічних технологій у роботі з тими, хто навчається [1].

Компонентами інноваційної компетентності є поінформованість про інноваційні педагогічні технології, належне володіння їх змістом і методикою, висока культура використання інновацій у навчально-виховному процесі, особиста переконаність у необхідності застосування інноваційних педагогічних технологій у процесі підготовки майбутніх офіцерів-прикордонників.

Готовність до інноваційної діяльності є внутрішньою силою, що формує інноваційну позицію викладача-початківця. За структурою це складне інтегративне утворення, яке охоплює різноманітні якості, властивості, знання та навички особистості. Як один із важливих компонентів професійної готовності вона є передумовою ефективної діяльності молодого педагога, максимальної реалізації його можливостей, розкриття творчого потенціалу. Джерела готовності до інноваційної діяльності сягають проблематики особистісного розвитку, професійної спрямованості, професійної освіти, виховання й самовиховання, професійного самовизначення педагога.

В інноваційних освітніх перетвореннях особливо високими є вимоги до рівня теоретичних знань і практичної підготовки викладача. Він повинен уміти спрямовувати навчально-виховний процес на особистість вихованця, вибудовувати свою професійну діяльність так, щоб кожен курсант мав необмежені можливості для самостійного і високоефективного розвитку. А це у принципово інших вимірах визначає проблематику і зміст професійної та особистісної підготовки педагога, актуалізує необхідність створення педагогічних систем, зорієнтованих на інноваційну діяльність і відповідно на пошук нових підходів до підготовки викладача-початківця [3]. Йдеться про те, що під час навчання він має набути:

розвинуту творчу уяву;

стійку систему знань, що розкривають суть, структуру і види інноваційної педагогічної діяльності;

уміння цілеспрямовано генерувати нові нестандартні ідеї з використанням інтелектуальних інструментів і механізмів самореалізації;

психолого-педагогічні знання про освоєння і впровадження інноваційних процесів у систему освіти;

спеціальні психолого-педагогічні методи, прийоми і засоби, використання яких дає змогу активно включитися в інноваційну педагогічну діяльність.

Педагогу інноваційного спрямування під час навчально-виховного процесу необхідно вміти реалізовувати:

педагогічний гуманізм (довіра до курсантів, повага до їх особистості, гідності, упевненість у своїх здібностях і можливостях);

емпатійне розуміння курсантів (прагнення і вміння відчувати іншого як себе, розуміти внутрішній світ вихованців, сприймати їх позиції);

співробітництво (поступове перетворення курсанта на співтворця педагогічного процесу);

діалогізм (уміння слухати курсанта, цікавитися його думкою, розвивати міжособистісний діалог на основі рівності, взаємного розуміння і співтворчості);

особистісну позицію (творче самовираження, за якого педагог постає перед курсантами не як позбавлений індивідуальності функціонер, а як особистість, котра має свою думку).

У сучасних умовах інноваційна діяльність педагога-початківця має відповідати основним принципам:

1. Принцип інтеграції освіти. Передбачає посилену увагу до особистості кожного курсанта як вищої соціальної цінності суспільства, орієнтацію на формування офіцера-прикордонника з високими інтелектуальними, моральними та фізичними якостями.

2. Принцип диференціації та індивідуалізації освіти. Налаштовує на забезпечення умов для повноцінного вияву і розвитку здібностей кожного курсанта.

3. Принцип демократизації освіти. Дотримання його зобов'язує до створення передумов для розвитку активності, ініціативи, творчості курсантів і викладачів, зацікавленої їх взаємодії.

Реалізація цих принципів вимагає переходу від нормативної до інноваційної, творчої діяльності, що передбачає зміну характеру освітньої системи, змісту, методів, форм, технологій навчання й виховання. Метою підготовки офіцера-прикордонника за таких умов є забезпечення вільного розвитку індивідуальних здібностей, мотивів, особистісних цінностей різнобічної, творчої особистості.

Отже, у структурі професійної підготовки викладача-початківця є його готовність до інноваційної діяльності, яка виступає показником здатності нетрадиційно вирішувати актуальні для особистісно орієнтованої освіти проблеми.

Підготовлений до інноваційної діяльності педагог має такі професійні й особистісні якості [1]:

усвідомлення смислу і цілей освітньої діяльності у контексті актуальних педагогічних проблем сучасної підготовки офіцерів-прикордонників;

осмислена, зріла педагогічна позиція;

уміння по-новому формулювати освітні цілі з предмета, певної методики, досягати й оптимально переосмислювати їх під час навчання;

здатність вибудовувати цілісну освітню програму, яка враховувала б індивідуальний підхід до кожного курсанта окремо, освітні стандарти, нові педагогічні орієнтири;

співвіднесення сучасної йому реальності з вимогами особистісно орієнтованої освіти, коригування освітнього процесу за критеріями інноваційної діяльності;

здатність бачити індивідуальні здібності кожного курсанта і навчати відповідно до їх особливостей;

уміння продуктивно, нестандартно організувати навчання й виховання, тобто забезпечити, використовуючи інноваційні технології, стимулювання курсантів на індивідуальний розвиток;

володіння технологіями, формами і методами інноваційного навчання, яке передбачає уміння на основі особистого досвіду і мотивів вихованців бути співтворцем мети їх діяльності, зацікавленим і компетентним консультантом і помічником у співвіднесенні мети з результатом, використанні доступних для курсантів форм рефлексії та самооцінки;

здатність бачити, адекватно оцінювати, стимулювати відкриття та форми культурного самовираження курсантів;

уміння аналізувати зміни в освітній діяльності, розвитку особистісних якостей курсантів;

здатність до особистісного творчого розвитку, рефлексивної діяльності, усвідомлення значущості, актуальності власних інноваційних пошуків і відкриттів.

Своєчасне, об'єктивне з'ясування рівня сформованої готовності конкретного викладача-початківця до інноваційної діяльності дає змогу спланувати роботу щодо розвитку його інноваційного потенціалу, який є важливим компонентом структурних професійних якостей.

Висновки. Підбиваючи підсумки, хочу наголосити, що педагогічна інноватика полягає у постійному пошуку і впровадженні нових максимально ефективних технологій навчання і виховання, результатом яких має бути формування високоадаптованого до змін оперативно-службової діяльності майбутнього офіцера-прикордонника, який уміє аналізувати, долати будь-які труднощі, бо він за курсантські роки навчання за допомогою педагога-новатора пізнав себе, навчився володіти собою.

Перспективами подальших розвідок у даному напрямку є створення методичних рекомендацій щодо використання інноваційних методів навчання в професійному становленні викладача-початківця.

Список використаної літератури

1. Дичківська І. М. Інноваційні педагогічні технології / І. М. Дичківська. – 2-ге видання, доповнене. – К. : Академвидав, 2012. – 352 с.
2. Про затвердження положення про порядок здійснення інноваційної освітньої діяльності : наказ Міністерства освіти і науки України від 07.11.2000 № 522, зареєстровано в МЮУ 26 грудня 2000 року за № 946/5167.
3. Уруський В. І. Формування готовності вчителів до інноваційної діяльності : методичний посібник / В. І. Уруський. – Тернопіль : ТОКІППО, 2005. – 96 с.

Рецензент – кандидат педагогічних наук Паращук Р. В.

Стаття надійшла до редакції 3.02.2014.

Прокопенко Е. В. Исследование влияния инновационной деятельности в ходе становления начинающего преподавателя

В статье проведено исследование научных основ подготовки научно-педагогического персонала к инновационной деятельности при подготовке будущих офицеров-пограничников. Инновационная деятельность начинающего преподавателя связана не только с созданием и распространением нововведений, но и с преобразованиями, изменениями в образе деятельности, стиле мышления. Достижение высокого уровня сформированности инновационной деятельности преподавателя возможно не только как следствие высокого уровня творческого потенциала личности, но и при наличии профессиональной и мотивационной готовности, направленных на повышение творческой активности преподавателя.

Ключевые слова: *инновационная деятельность, начинающий преподаватель, инновационная компетентность, будущий офицер-пограничник, научно-воспитательный процесс.*

Prokopenko Ye. V. Investigation of the influence of innovation on the formation of the novice teacher

The article studied the scientific bases training of scientific and pedagogical staff to innovate in preparing future officers-border. Innovative activity novice teacher is not only connected with the creation and dissemination of innovations, but also with the transformations changes in the way of activities, style of thinking. Structural and functional components of the innovation teacher are

in communication and form an integral, dynamic system. Achieving a high level of formation of innovation teacher may not only as a consequence of the high level of personal creativity , but if there is a professional and motivational readiness to improve teacher's creative activity. Cornerstone of innovation activities novice teachers is to overcome the contradictions between traditional and innovative approaches to education.

Willingness to innovate is an internal force that creates innovative stance novice teacher. The structure of this complex integrative education that encompasses various quality characteristics, knowledge, skills, personality. As one of the important components of professional readiness, it is a prerequisite for the efficient operation of a young teacher, the maximal realization of its capabilities, opening creativity.

Assessment of levels of innovation activity is determined perception of innovation and the degree of assimilation.

Keywords: *innovation, aspiring teacher, innovative competence, the future border guard officer, scientific and educational process.*